

ble que d'aquí un EX-VARIATUS hagués passat a 'aclaparar' i d'ací 'atarantat, contorbat, que ha perdut la presència d'esperit'.

El que de tota manera ens lleva tot escrúpol que poguéssim encara abrigar sobre l'etimologia, són les formes occitanes: Clarmont d'Erau *devariát* «qui ne sait comment sortir d'une situation critique» (Pastre), Pezenàs (costa de l'Erau) *debarià* «troubler le cerveau, *debariat* adj. détraqué, cerveau à l'envers» (Mazuc), Gard *devarià* «troubé, oblieux, qui ne sait ce qu'il fait, qui fait tout de travers et sans réflexion» (Sauvages). El mot ha tirat també, per altres baixos semàntics: a l'Alt Ariège en una narració del cantó de Vicdessòs, *s'esbário* és «(l'orage) se dispersa» (*Bouts d. Mount.* xxv, 17).

Però és sobretot en parlars gascons, del Bearn, on la coincidència amb els sentits del mot català s'ha fet més completa: *esbaryà* (que també esdevé després *esbarjà*) «faire peur, effrayer» (Lespy-R., *esbarià, esbarjà*, i cf. *barià, baridù* Palay); la pronúncia *ezbaryá* és especialment pròpia de la Vall d'Ossau, i exactament amb el sentit d'*esverar' (Passy, *L'Origine des Ossalois*, p. 68), i no deu ser d'allà solament, judicant per versos del mateix Simin Palay: «si-b hè gay que la France balhe <valgui> / ço que balèbe aban!, si boulet qu'au sourelh / lou sou noum benadit relusesque bermelh / de la clarou doun les permères arrayades / enlusernaben les puchanes *esbaryades!* / ---» (*Lou Franchiman*, 19).

Altrament no és exclusivament en els parlars gascons i llenguadocians on podem espigolar mots de la família de VARIUS amb sentits relacionats amb el nostre. Car hi ha encara: un fr. ant. rar, més aviat való, *esbarer* «épouvanter» (*Rom.* LX, 79); ast. *desverar* «perder el rumbo, extraviiar el camino, equivocarse en la vereda, despistarse» (Rato); genov. *zwayow* 'confús, contorbat' («verwirrt, verdutzt», *REW*, 9157).

DERIV.: *Esveradis* (que EdFontserè, c. 1925, afegia al seu *DOrt.*). *Esverador. Esverament.*

¹ 1584. F. Solà, *Monografia hist. de Puig-l'agulla*, Vic 1916, p. 39. — ² Ja van dir-ne alguna cosa, si bé en termes dels més vagues i passatgers, Spitzer, *LexikK*, p. 150, i Moll (*AORBB* II, 33).

Esvergar, V. envergar (VERGA) Esverginar, V. verge Esvergonyar, esvergonyar, V. vergonya Esversat, V. vessar Èsvetllament, esvetllar, V. veillar Esveuvat, V. volva Esviadura, esviar, esviat, V. via Esviduat, V. viuda Esvinçada, esvinçadura, esvinçar-se, esvinçat, V. vinça Esvinclar, V. vinclar (VIN-CLE) Esvirar, V. vira Esvisar, V. devisar (VEURE) Esvixiga, esvixigader, esvixigar, V. veixiga Esvol, esvolassegar-se, esvolastregar, esvolatxec, esvolatxegar, esvoletec, esvoletegar, esvoletejar, esvoletic, V. volar Esvoliac, V. esmuriac (MURICEC) Esvolom, V. volar Esvolvar, -vat, V. volva

+ESVOMEGAR-SE, 'ensulsiar-se', i +ESVOMEGADA, 'esllavissada', ribag., mots vivíssims per a les grans ensulsiades característiques de l'Alta Ribagorça,

i oïts a cada moment a la Vall de Boí (1953-1979), com la gegantesca Ribampiedro damunt Erill; lo barranquet dels Arenys, a Boí, baixa del NE. dret al poble, i neix en una *azbomegáda*; «tot allò és *azbomegát*» 'esllavissat, estarterat' (Taüll, 1953), etc. No es veu com podria venir del ll. VOMÈRE 'vomitar', per més que d'ací es vagi derivar el cat. occid. *vomegar* id.; encara menys de VOMER 'rella'; i encara que *volvim de neu* pot designar en aquestes terres una petita allau (aran. *pubím*) tampoc no sembla possible (aquí per raó fonètica) de fer-ho venir de VOLVERE i de PULVIS. És possible que resulti d'una metàtesi d'un **esmovegar-se*, derivat en -ICARE del ll. EMOVERE 'desplaçar', 'fer brandar, causar commoció', 'remoure la terra'.

Esvorall, sembla que té raó *AlcM* en suggerir que és un mot fantasma, per malentès del vers verdaguerià «de fera, d'home i d'arbre sols queden *esborralls*», si bé això no és de *Canigó* sinó de l'*Atl.* VIII, 46d.

Esvoranc, esvorancar, V. bora Eşvorar, esvorell, esvorellar, V. vora Esvornac, esvornacar, V. bora Esvort, esvortar, esvortó, V. avortar Esxinassar, sembla alteració d'un **desnaixissar* (de *néixer*) o d'un derivat d'*eixonar* (això si no hi ha contam. de tots dos).

+*Esxufador*, 'roca costera foradada on es fiquen les onades i hi salta l'aigua de mar sorollosament, enlaire' Orpesa (1961), onomatopeia comparable al cast. *enchufar*; pron. *esçufá(d)ór*.

Età, etal, V. èter

ETAPA, del fr. *étape* 'localitat on fan nit les tropes en marxa', 'distància que s'ha de recórrer per arribar-hi', antigament 'mercat, dipòsit comercial', 'magatzem per als queviures de les tropes en camí', pres del neerl. mj. *stapel* 'bastida, cadafal', 'dipòsit' (angl. *staple* id., ags. *stapol* 'columna, puntal', b-al. mj. *stapel*). □ 1.ª doc.: Lab. 1864.

ETCÈTERA, pres de la frase llatina *et cetera* 'i les coses totes', 'i tota la resta'. □ 1.ª doc.: Llull.

Substantivat popularment en frases com «con todo el aparato, i consegüents *etcèteres*» (Pons Mass., *AlcM*); i d'ací (per caricatura de les actes d'acusació) pot arribar a significar 'malifetes diverses', en una deformació val. *icètes*: «se cometen ròbos, escàndalos, justíciaes y atres *icètes*», «donant-se a fer tota classe de *isètes*, malcuynats y fetxories», MGadea (*T. del Xè* I, 209; II, 49; III, 17).

Etcés, V. encís Etè, V. èter

ÈTER, pres del ll. *ather, aethëris*, i aquest, del gr. *αἰθήρ, -ἔρος* 'cel', 'fluid subtilíssim que omple els espais, enfora de l'atmosfera', derivat de *αἰθω* 'jo cremo'. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.

DERIV.: *Eterat. Eteri* [*etèreas* adj. f. pl. c. 1500, Alegre]. *Etèric. Eterisme. Eterina. Eteritzar, -ització.*